

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И СОЈУЗНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЈА

25 ГОДИНИ ДИПЛОМАТСКИ ОДНОСИ

ВАСКО НАУМОВСКИ
АЛЕКСАНДАР СПАСЕНОВСКИ
ЈОВАН АНДОНОВСКИ

СКОПЈЕ, ОКТОМВРИ 2018 ГОДИНА

www.kas.de/mazedonien

ИМПРЕСУМ

Наслов:

Република Македонија и Сојузна Република Германија - 25 години дипломатски односи

За издавачот:

Јоханес Д. Раи, Фондација Конрад Аденауер

Андреј Лепавцов, Институт за општествени истражувања „МК91“ - Скопје

Автори:

Васко Наумовски, вонреден професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Свети Кирил и Методиј“ во Скопје

Александар Спасеновски, доцент на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Свети Кирил и Методиј“ во Скопје

Јован Андоновски, доцент на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип

Координација:

Давор Пашоски

Лектура:

Магдица Шамбевска

Дизајн и печат:

Винсент Графика, Скопје

Тираж:

200 примероци

Публикацијата може бесплатно да се преземе на:

<https://www.kas.de/mazedonien>

Напомена:

Ставовите изнесени во книгата не се ставови на Фондацијата Конрад Аденауер, туку се лични гледишта на авторите.

СОДРЖИНА

Предговор	4
Вовед	5
1. Темелни принципи на надворешната политика на Република Македонија	5
2. 25 Години дипломатски односи со Сојузна Република Германија	10
2.1. До независноста и потоа – патот на државноста.....	11
2.2. Прва фаза од билатералните односи.....	15
2.3. „Берлински процес“.....	24
2.4. Позицијата на Германија во однос на уставното име на Република Македонија.....	25
2.5. Активности на германски организации во Република Македонија.....	26
2.6. Економска соработка.....	28
2.7. Други видови на соработка.....	30
Заклучни согледувања	31
Резиме (МК)	33
Zusammenfassung (DE)	34
Summary (EN)	35
Përmbledhje (SQ)	36

ПРЕДГОВОР

Воспоставените системи на организацијата на животот на луѓето во една заедница можат да се толкуваат како практична валоризација на Хобсовата теза за плашливата природа на луѓето и за нивното постојано трагање по сигурност, кое резултира со откажување на дел од нивните права во корист на врховниот суверен, кој заради тој чин се обврзува да им гарантира мирен живот.

Независно од постојаноста на дилемите за смислата, од една, како и предизвиците пред кои е исправена во светлото на глобализацијата, од друга страна, државата повеќе векови наназад успева да ја реализира обврската кон своите граѓани, кои ја раководат посредно. Оттаму, како резултат на изнесеното, следува заклучокот според кој современата демократска држава мора да опстои на принципот на „светоста на личноста“, дел од неа, која си ги доверила своите суштествени права во функција на задоволување на потребите и реализација на стремежите, притоа не доведувајќи го во прашање задоволувањето на потребите и реализацијата на стремежите на другите граѓани, дел од истата заедница, односно држава. Овие услови, во најголема мера ги обезбедува демократската држава, која иако не е совршена според зборовите на Черчил, досега човековиот ум не успеал да имплементира подобар облик на државно уредување.

Водејќи се од споменатите премиси, се роди и идејата за овој труд кој е составен од предговор, воведен преглед во кој се изложени клучните столбови и предизвици на надворешната политика на РМ, како и носечкиот сегмент во кој најдетално се разработени сите клучни аспекти во македонско-германските билатерални односи. Конечно, на самиот крај, на темелот на истакнатото поместени се заклучни согледувања со кои натамошно се разветлува оваа обемна материја.

Од името на Институтот за општествени истражувања „МК91“ и од наше лично име ја искажуваме нашата благодарност до претставништвото на Фондацијата „Конрад Аденауер“ во Република Македонија за поддршката и за ангажманот при издавањето на овој труд.

Скопје, октомври 2018 година

Од авторите

ВОВЕД

Во услови на сè поголема меѓузависност на државите, прашањето на нивната меѓусебна соработка добива сериозно значење. Тој факт упатува на констатацијата дека за адекватно функционирање на една демократска држава, еднакво битен е начинот на кој се уредени нејзините внатрешни односи, колку и начинот на кој државите ги уредуваат прашањата на меѓународните односи.

Република Македонија, прашањето на меѓународните односи го издигна на високо ниво. Имено фактот дека главата VI од Уставот е посветена токму на ова прашање е потврда на изречената констатација. Меѓутоа, освен во Уставот, оваа област е уредена и во Законот за склучување ратификација и извршување на меѓународните договори, како и во Законот за надворешни работи.

1. ТЕМЕЛНИ ПРИНЦИПИ НА НАДВОРЕШНАТА ПОЛИТИКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Анализата на дејствувањето на носителите на надворешната политика на Република Македонија упатува на заклучокот дека во процесот на остварувањето на сопствените надворешно-политички приоритети, нашата држава од стекнувањето на независноста до денес се води од шест главни темелни поставки¹, кои како носечки дел од принципите на дејствувањето на Обединетите нации, се прифатени во поголема или помала мера од сите демократски држави во светот.²

Тоа се:

- » **Прво**, почитување на Повелбата на Обединетите нации, врз чиешто темелни принципи се спроведува надворешната политика на Република Македонија;
- » **Второ**, решавање на конфликтите, споровите и отворените прашања помеѓу државите по мирен пат;³
- » **Трето**, придржување до меѓународно-правниот принцип за непроменливост на границите на државите;

¹ Види Министерство за надворешни работи на Република Македонија (www.mfa.gov.mk)

² Види Повелба на Обединетите нации (www.un.org/aboutun/charter/index.html)

³ Потврда за ваквата политика на Република Македонија е искуството што го имаше државата со мисијата на Обединетите нации – УНПРЕДЕП, која беше формирана на предлог на нашата држава со Резолуцијата број 795/1992 на Советот за безбедност, а со цел да се спречи ширењето на војната од Босна и Херцеговина на територијата на нашата држава.

- » **Четврто**, почитување и поддршка на политиката за натамошен развој на човековите права во државите;⁴
- » **Петто**, поддржување на напорите за разоружување и непролиферација на нуклеарното оружје и давање поддршка за нуклеарното разоружување, забрана на сите оружја за масовно уништување;
- » **Шесто**, поддршка на уредувањето на меѓународните економски односи низ призма на светскиот процес на глобализацијата и либерализацијата на светската економија, со нагласка дека треба да се заштитат интересите на малите и недоволно развиените државни економии.⁵

Врз основа на овие темелни поставки, пак, се формулирани краткорочните, среднорочните и долгорочните цели на надворешната политика на државата.⁶

Тоа се:

- » **Прво**, натамошно развивање на вкупните односи со Република Албанија, Република Грција, Република Бугарија, Република Србија и Република Косово, како соседни држави на Република Македонија;
- » **Второ**, натамошно развивање на стратегиското партнерство со Соединетите Американски Држави;
- » **Трето**, натамошно развивање на односите со Сојузна Република Германија и останатите држави-членки на ЕУ во функција на остварување на целта на Република Македонија за интеграција во Унијата;
- » **Четврто**, натамошно развивање на односите со Руската федерација и со Народна Република Кина, низ призма на нивното влијание во Советот за безбедност на Обединетите нации, а во контекст на нерешениот спор на Република Македонија со Република Грција, во однос на разликите околу уставното име на нашата држава.

* * *

Иако темелните поставки и целите на надворешната политика на Република Македонија изминатите години во значајна мера останаа непроменети, односно беа прифатени и извршувани од страна на политичките актери, сепак, во однос на личностите што ја извршуваа функцијата претседател на Република Македонија воочливи се одредени партикуларни посебности, кои генерално се резултат на три суштински причини:

⁴ Почитувањето на оваа темелна поставка на надворешната политика, Република Македонија ја покажува преку активно следење на работата на Третиот комитет во Обединетите нации и коспонзорирање или поддржување на сите поважни резолуции на Генералното собрание на светската организација од областа на човековите права. Во оваа смисла, Република Македонија стои на позициите дека дебатите за оваа тема треба како основна точка да ја имаат перцепцијата дека човековите права не се само цивилните и политичките, туку и економско-социјалните и културните права на секој поединец во светот.

⁵ Потврда за почитувањето на оваа темелна поставка е залагањето на Република Македонија за зголемување на средствата од т.н. Развојна компонента на Обединетите нации.

⁶ Министерство за надворешни работи на Република Македонија, op.cit.

- » **Прво**, историските околности, кои настанаа по падот на комунизмот во Источна Европа и создавањето на независни држави од поранешните федерации;⁷
- » **Второ**, нивната (на шефовите на државата, н.з.) идеолошка профилираност во периодот на извршувањето на функцијата и
- » **Трето**, развојот и промените, кои се случуваат на домашната и на светската политичка сцена особено во светлото на европските интеграции на Република Македонија.⁸

Во мандатот на првиот претседател на Република Македонија, *Киро Глигоров*, и формално и фактички беа поставени основите на македонската надворешна политика. Претседателот Глигоров во формулирањето на надворешно-политичките приоритети на Република Македонија тргнуваше од основниот заклучок според кој во светски рамки сè посилен замав зема процесот на глобализација, а во континентални и во регионални рамки – процесот на интеграција.⁹ Во таа смисла, според него, македонските надворешно-политички активности треба да бидат сообразени со таквите околности.

Врз темелот на споменатите темелни поставки, првиот претседател на Република Македонија постави и четири клучни приоритети на надворешната политика на нашата држава до кои ќе се придржува за време на извршувањето на функцијата.¹⁰

Тоа се:

- » **Прво**, опстојување на патот со мирни средства да се стекне и да се зачува независноста на Република Македонија;
- » **Второ**, Република Македонија треба да прерасне во фактор и услов за стабилноста и мирот на Балканот, а не „јаболко на раздорот“;
- » **Трето**, отфрлање на војната и насилството, а промовирање на европската опција на Балканот;
- » **Четврто**, градење на односи на рамноправност со соседните држави и
- » **Петто**, прифаќање на принципите на умереност и реализам во водењето на македонската надворешна политика.¹¹

Во вкупните односи со државите, а особено со соседите на Република Македонија, поранешниот претседател, Киро Глигоров, тргнувајќи од констатацијата дека правото, само по себе, не ги решава проблемите во меѓународната политика, ја формулираше поли-

⁷ Види Александар Спасеновски, Балканот на распетие, Матица Македонска, Скопје, 2005 година.

⁸ Види Александар Спасеновски, Балканот на распетие, op.cit.

⁹ Обраќање на претседателот на Република Македонија Киро Глигоров пред пратениците во Собранието на Република Македонија, 16 декември 1997 година, архива на Собранието на Република Македонија.

¹⁰ Обраќање на претседателот на Република Македонија Киро Глигоров пред пратениците во Собранието на Република Македонија, по повод новата програма стабилизациони мерки на Владата, 30 декември 1993 година, архива на Собранието на Република Македонија.

¹¹ Обраќање на претседателот на Република Македонија Киро Глигоров пред пратениците во Собранието на Република Македонија, по повод новата програма стабилизациони мерки на Владата, op.cit.

тиката на еквидистанца, на која опстои до крајот на неговиот мандат во 1999 година.¹² Политиката на еквидистанца подразбираше еднаква готовност за добра соработка со сите соседи¹³, бидејќи со неа се осигурува независноста, територијалниот интегритет на Македонија, како и мирот и безбедноста на југот на Балканот.¹⁴

Во општа смисла, а во контекст на политиката кон соседните држави, поранешниот претседател на Република Македонија политиката на еквидистанца дополнително ја разработи. Истата може да се сведе на три главни констатации:

- » **Прво**, грижа за судбината на деловите од македонскиот народ во соседните држави;¹⁵
- » **Второ**, заради историски, економски и политички причини, односите со соседството, како по правило, се наметнуваат во центарот на надворешно-политичките активности на Република Македонија. Во таа смисла, кон овие прашања постојано треба да се настапува со големо внимание;¹⁶
- » **Трето**, наспроти претходното, Република Македонија треба да биде отворена за соработка врз основа на рамноправност и заемно почитување и доверба, односно иднината на односите со соседните држави на Република Македонија да се изградува врз нови европски основи [...], а на минатото треба да му се остават балканските митови и големодржавни аспирации.¹⁷

Наспроти позициите на првиот претседател на Република Македонија Киро Глигоров, во однос на соседните држави, во неговиот мандат беа поставени и стратешките цели на државата за градење на трајно стратегиско партнерство со Соединетите Американски Држави и за интеграција на Република Македонија во Европската унија.¹⁸

Со изборот на *Борис Трајковски* на функцијата претседател на Република Македонија, како што констатиравме погоре, беа задржани темелните поставки и цели на надворешната политика на Република Македонија, меѓутоа сепак воочливи се одредени промени

¹² Види Киро Глигоров, Виорни времиња: Република Македонија реалност на Балканот, издавачка куќа „ТРИ“, Скопје, 2004 година.

¹³ Излагање на претседателот на Република Македонија Киро Глигоров пред пратениците во Собранието на Република Македонија, 24 декември 1996 година, архива на Собранието на Република Македонија.

¹⁴ Говор на претседателот на Република Македонија Киро Глигоров на свечената академија по повод 5 години од Референдумот за независна и самостојна Република Македонија, 8 септември 1996 година, архива на Собранието на Република Македонија.

¹⁵ Обраќање на претседателот на Република Македонија Киро Глигоров пред пратениците во Собранието на Република Македонија, по повод изборот за претседател на Република Македонија, 27 јануари 1991 година, архива на Собранието на Република Македонија.

¹⁶ Обраќање на претседателот на Република Македонија Киро Глигоров пред пратениците во Собранието на Република Македонија, по повод изборот за претседател на Република Македонија, *op.cit.*

¹⁷ Обраќање на претседателот на Република Македонија Киро Глигоров пред пратениците во Собранието на Република Македонија, 16 декември 1997 година, архива на Собранието на Република Македонија.

¹⁸ „НАТО и ЕУ се трајна политичка определба на Република Македонија, а со соседите треба да градиме атмосфера на разбирање и меѓусебна доверба“, Годишно излагање на претседателот на Република Македонија Киро Глигоров пред пратениците во Собранието на Република Македонија, 24 декември 1996 година, архива на Собранието на Република Македонија.

во пристапот во однос на остварувањето на односните поставки и цели. Имено, беше напуштен концептот на еквилибранца, формулиран и вообличуван од поранешниот претседател, Киро Глигоров, и беше заземен поагресивен курс во насока на јакнење на односите на Република Македонија со Соединетите Американски Држави и во однос на интеграцијата во Европската унија. Во таа смисла, според претседателот Трајковски, концептот на еквилибранца е нејасен и неделотворен бидејќи тој во својата суштина ја преферира резервираноста, а не соработката меѓу државите.¹⁹ Затоа, во градењето на новите односи со соседните држави, вториот претседател на Република Македонија тргнуваше од констатацијата дека внатрешно-балканската соработка е комплементарна на евроатлантските интеграции.²⁰ Во таа смисла, според него, иако секоја држава треба да направи индивидуален напор за да влезе во европските институции, балканските држави не можат да го направат тоа, ако пред тој чин не ги надминат историските предрасуди и поделби.²¹

Сообразени со генералните поставки на надворешната политика на Република Македонија, претседателот Трајковски ги формулираше и основните постулати²² во таа смисла до кои тој се придржуваше во извршувањето на функцијата, а кои во голема мера се слични со принципите на кои опстојуваше првиот македонски шеф на државата, Глигоров.²³

Тоа се:

- » **Прво**, развојните внатрешни и надворешни процеси бараат јасно дефинирана, прецизна, добро координирана и трпеливо водена надворешна политика;
- » **Второ**, надворешната политика во најголема мерка е рефлексивна, односно е успешна онолку колку што е и внатрешната политика на Република Македонија;
- » **Трето**, хармонијата и координираноста во дефинирањето, а уште повеќе во нејзината реализација, односно едногласноста во спроведувањето, претставуваат услов без кој ниту минималистичките цели не можат да бидат постигнати.

Третиот претседател на Република Македонија, *Бранко Црвенковски*, слично како својот претходник, Борис Трајковски, во водењето на надворешната политика тргнуваше од три основни поставки.

¹⁹ Годишно обраќање на претседателот на Република Македонија Борис Трајковски пред пратениците во Собранието на Република Македонија, 19 декември 2002 година, архива на Собранието на Република Македонија.

²⁰ Пристапна беседа на претседателот на Република Македонија Борис Трајковски во Балканскиот политички клуб – Белград, 7 декември 2003 година, архива на Собранието на Република Македонија.

²¹ Пристапна беседа, *op.cit.*

²² Излагање на претседателот на Република Македонија Борис Трајковски на вториот ден од Четвртата седница на Советот на амбасадорите на Република Македонија, 24 декември 2001 година, архива на Собранието на Република Македонија.

²³ Види Монографија „Борис Трајковски 1999-2004 “Претседател на Република Македонија, Фондација „Борис Трајковски“, Скопје, 2004 година.

Тоа се:

- » **Прво**, натамошно интензивирање и развивање на односите на Република Македонија со соседните држави;
- » **Второ**, натамошно надоградување на стратешкото пријателство на Република Македонија со Соединетите Американски Држави и
- » **Трето**, дополнителни напори во функција на интеграцијата на Република Македонија во Европската унија.

Во контекст на наведеното, според претседателот Црвенковски, процесот на интегрирање на земјите од Западен Балкан кон Европската унија е во исто време и процес на трајна стабилизација на регионот, јакнење на меѓусебната соработка и дефинитивно затворање на историското поглавје на меѓусебни конфронтации и конфликти.²⁴

Во продолжение, во контекст на споменатите цели на надворешната политика на Република Македонија, следува систематичен осврт на дипломатските односи помеѓу Република Македонија и Сојузна Република Германија.

2. 25 ГОДИНИ ДИПЛОМАТСКИ ОДНОСИ СО СОЈУЗНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЈА

Во декември 2018 година се навршуваат дваесет и пет години од воспоставувањето на дипломатски односи помеѓу Република Македонија и Сојузна Република Германија. Големата Германија и малата Македонија – колку и да се различни, сепак, двете држави имаат многу сврзивни точки, што во симболичка, но и реална смисла, споменатото беше потврдено со посетата на канцеларката на Германија на Скопје, Ангела Меркел по овој повод, на 8 септември, денот на независноста на Република Македонија.

На почетокот на девеесетите години од минатиот век, Балканот по кој знае кој пат беше повторно на распатие. Почетокот на промените беа најавени пошироко во Европа со падот на комунизмот во речиси сите држави од поранешниот така наречен „Источен блок“. Неколку настани остануваат во колективната меморија на денешницата, а со сигурност ќе бидат длабоко впишани и во историјата. Едниот е мирната дисолуција на некои поранешни федерални држави (Чехословачка, СССР) и раѓањето на нови држави, потоа обединувањето на Германија и рушењето на „берлинскиот ѕид“ како и војната во поранешна Југославија. Со распаѓањето на поранешна Социјалистичка Федеративна Репу-

²⁴ Годишно обраќање на претседателот Бранко Црвенковски пред пратениците во Собранието на Република Македонија, 22 декември 2005 година, архива на Собранието на Република Македонија.

блика Југославија (СФРЈ), дојде до формирање на пет нови држави, меѓу кои и Република Македонија, која, за разлика од останатите, успеа да дојде до независноста по мирен пат, врз основа на референдумско изјаснување, на 8 септември 1991.

2.1. ДО НЕЗАВИСНОСТА И ПОТОА – ПАТОТ НА ДРЖАВНОСТА

Прашањето на референдумот гласеше: Дали сте за суверена и независна држава Македонија, со право на влез во иднен сојуз на суверени држави на Југославија? На гласањето, според официјалните податоци, од 1.495.626 гласачи излегле 1.132.981 граѓанин со право на глас или 71,85 отсто, а од вкупниот број граѓани кои гласале на Референдумот позитивно се изјасниле 1.079.308 граѓани односно 95,09 отсто (односно 72,16 % од вкупниот број на граѓани со право на глас). Резултатите само по себе говорат за успешноста на Референдумот. Во официјалниот извештај на Комисијата за спроведување на Референдумот се вели дека за начинот на кој беше спроведен не беа поднесени приговори или жалби поради неправилности или повреди на одредбите на Законот за републички Референдум. Комисијата ја констатираше масовноста на граѓаните со право на глас во Република Македонија кои се изјасниле «за» самостојна и суверена Македонија.

Формално волјата на народот за самостојна држава беше потврдена со Декларација за прифаќање на референдумските резултати на 18 септември 1991 во Собранието на Република Македонија.

На референдумот за независноста, му претходеа неколку настани кои се особена важност. На 8 јануари 1991 година конституирано е првото повеќепартиско Собрание на Социјалистичка Република Македонија, составено од пратеници од 9 политички партии и 3 независни кандидати. Првото повеќепартиско Собрание своите активности ги насочува кон донесување на неопходните државотворни акти и документи, кои јасно ја изразуваат вековната желба на македонскиот народ за изградба на самостојна и независна држава. Ова Собрание ќе ги избере првиот Претседател и првата Влада на Републиката, ќе распише референдум за независност и ќе го усвои Уставот на Република Македонија, химната и знамето.

На една од своите први седници, одржана на 25 јануари 1991 година, пратениците ја донесуваат Декларацијата за сувереност на Социјалистичка Република Македонија, со која се изразува сувереноста на Социјалистичка Република Македонија, во согласност со уставните определби за независност и територијален интегритет на македонската држава, како и правото на македонскиот народ на самоопределување, вклучувајќи го и правото на отцепување. Оваа Декларација ќе претставува основа за донесување на првиот демократски Устав на Република Македонија. Два дена подоцна, на собраниската седница за прв претседател на СР Македонија е избран Киро Глигоров, додека пак на 20 март истата година, Собранието ја избира првата Влада на СР Македонија (наречена експертска), на

чело со д-р Никола Кљусев. На 7 јуни 1991 година, Собранието на СР Македонија усвојува 4 амандмани на Уставот на СР Македонија, меѓу кои и амандманот за бришење на атрибутот „Социјалистичка“ пред името на Социјалистичка Република Македонија. Оттогаш, републиката го носи називот Република Македонија.

На 6 август 1991 година, Собранието усвојува Одлука за распишување референдум за изјаснување на граѓаните за суверена и самостојна држава, кој се одржа на 8 септември 1991 година. На референдумот позитивно се изјаснуваат 95,09% од излезените граѓани, или 72,16% од вкупниот број граѓани со право на глас. По тој повод, 8 Септември е прогласен за државен празник - Ден на независноста. На 17 септември 1991 година, Собранието на Република Македонија носи Декларација за потврдување на референдумските резултати за конституирање на Република Македонија како суверена и самостојна држава. Во Декларацијата е истакнато дека граѓаните на Република Македонија, на демократски начин испишаа нова страница во македонската многувековна историја за заокружување на самостојноста и сувереноста на Република Македонија како држава. Оваа Декларација претставува формална одлука на Собранието на Република Македонија за конституирање на Република Македонија во суверена и самостојна држава, со оглед на фактот што референдумски изразената волја на граѓаните нема одлучувачки, туку само консултативен карактер. 17 ноември 1991. - Собранието го прогласува Уставот на Република Македонија како највисок државно-правен акт на државата, со што се заокружува долгиот историски процес на конституирање на Република Македонија како суверена, самостојна, демократска и социјална држава. Донесувањето на Уставот го означува почетокот на изградбата на новиот уставен поредок и воспоставувањето на Република Македонија како парламентарна демократија. Уставот на Република Македонија од 1991 година е прв македонски устав што го утврдува начелото на поделба на државната власт како темелна вредност на уставниот поредок (претходните уставни на Македонија го познаваат начелото на собраниско владеење или принципот на единство на власта). Согласно со Уставот, државната власт во Република Македонија се дели на законодавна, извршна и судска власт. Носител на законодавната власт е Собранието на Република Македонија, кое е еднодомен претставнички орган на граѓаните, составен од 120 до 140 пратеници (точный број пратеници е законски утврден и тој до 2008 година изнесува 120, а потоа бројот на пратеници се зголемува на 123, од кои тројца пратеници избираат државјаните на Република Македонија кои се на привремена работа или престој во странство). Пратениците се избираат на општи, непосредни и слободни избори со тајно гласање, за време од четири години.

Прогласување на Уставот на Република Македонија од 1991 г. - од донесувањето на Уставот, Собранието на Република Македонија усвојува вкупно 32 амандмани, кои се составен дел на Уставот на Република Македонија (1992, 1998, 2001, 2003, 2005, 2009 и 2011 година).

Еден од позначајните настани во надворешната политика е од 19 декември 1991 година. Собранието на Република Македонија на седница усвојува Декларација за меѓународ-

но признавање на Република Македонија како суверена и независна држава. Врз основа на оваа декларација, Република Македонија станува членка на речиси сите значајни меѓународни организации со кои активно и успешно соработува: ООН (април 1993), СТО (1993), ОБСЕ (1995), Советот на Европа (1995), ЦЕФТА (2006) и други. Македонија е кандидат за членство во Европската Унија (од 2005) и НАТО.

Следат уште неколку настани кои претставуваат столбови во градењето на државноста: на 14 февруари 1992 година е усвоен Законот за одбрана, според кој вооружените сили - Армија на Република Македонија - се одговорни за одбраната на земјата. На 26 април 1992 година, Собранието го носи Законот за паричната единица на Република Македонија, со што се прогласува монетарна независност и се воведува национална валута - македонски денар. На 29 јули 1992 година, Собранието ја усвојува Одлуката за стапување на Република Македонија во членство на Организацијата на Обединетите Нации. На 11 август 1992 година Собранието ги усвојува знамето и химната на Република Македонија.²⁵

Во комплетирањето на најзначајните чекори во градење на државноста, Република Македонија се соочуваше со бројни предизвици, пред се во надворешната политика и меѓународното позиционирање. Како што констатира и Ханс Лотар Штепан, првиот дипломатски претставник и Амбасадор на СР Германија во независна Република Македонија, во своето дело „Македонскиот јазол“, „По основањето на Република Македонија на 8 септември 1991 година, падна в очи дека, за разлика од Словенија и Хрватска, нејзините соседи не ја поздравиле Македонија како нов, конечно слободен и независен член во семејството на народите. Напротив, тие протестираа, поставуваа барања и наметнуваа услови. Ги оспоруваа историјата, културата, етносот, јазикот, па дури и уставното име на Македонците, значи сиот нивен идентитет“.²⁶ Процесот на градењето на државноста беше следен и од страна на специјално тело, формирано од страна на Европската економска заедница (ЕЕЗ), Арбитражна Комисија на мировната конференција во Југославија, која имаше за цел да утврди која од новоформираните држави исполнува услови за да биде признаена држава.

Првиот претседател на Собранието на Република Македонија, Стојан Андов, во едно од своите дела раскажува за тогашните случувања на следниот начин: „Европската Заедница формирше и посебна комисија на чело со тогашниот претседател на Уставниот суд на Франција, Робер Бадинтер, да ги испита околностите кај секоја од републиките и да утврди дали кај секоја од нив постојат потребните правни акти за да може да се признае правото на независност. Таа комисија, проучувајќи го нашиот случај, а имајќи ги предвид приговорите на членката на ЕЗ - Република Грција, побара од нас да донесеме два амандмана со кои ќе ги промениме двата члена на Уставот, оние што се однесуваа на грани-

²⁵ https://www.sobranie.mk/content/Парламентарен%20институт/Историја%20на%20парламентаризам_МК.pdf

²⁶ Штепан, Ханс Лотар. Македонскиот јазол. Идентитетот на Македонците прикажан на примерот на Балканскиот сојуз (1878 – 1914). Аз-Буки, Скопје, 2005. стр.15.

ците и на деловите на македонскиот народ кој живеат како национално малцинство во соседните земји. Ние ги прифативме тие услови и, по забрзана постапка, на 6 јануари 1992 година ги донесовме двата амандмана со кои го изменивме Уставот. Споменатата Бадинтерова комисија потоа оцени дека, од правен аспект, од четирите републики што побараа меѓународно признание, само Словенија и Македонија ги исполнуваат сите потребни услови, а на Хрватска и на Босна и Херцеговина им препорачаа да изведат референдум за независност, доколку сакаат да добијат меѓународно признавање.

Својот извештај комисијата го достави до Европскиот совет на Европската Економска Заедница (ЕЕЗ), кој се оглуши на извештајот на Комисијата што самиот ја избра и во средината на јануари реши да ги признае Словенија и Хрватска како независни држави, а Босна и Херцеговина и Македонија ги остави да чекаат подобри времиња. Значи, европските државници ги затворија очите пред објективноста на извештајот на Бадинтеровата комисија, која им тврдеше дека нема правни пречки Македонија да биде меѓународно призната и ја оставија да чека...²⁷ Член на оваа комисија од СР Германија беше Роман Херцог (Roman Herzog) во тогашна функција на претседатек на Сојузниот уставен суд.²⁸ Се тврди дека зад одлуката за признавање на Словенија и Хрватска, силно застанал тогашниот министер за надворешни работи на СР Германија, Ханс – Дитрих Геншер (Hans-Dietrich Genscher, 1982 - 1992).²⁹

На признавањето на Република Македонија и претходат засилени дипломатски активности. На 16 април 1992 година, Министерот за надворешни работи на СР Германија, Геншер, во Атина оствари средби со Караманлис, премиер на Грција и Мицотакис, претседател на Грција. Во врска со Македонија, тој ќе изјави: „Германската позиција, во рамки на преговорите на ниво на Европската заедница, како и на разговорите тука, е и останува дека поддржуваме решение кое ќе биде прифатливо и за Грција“.³⁰

Признавањето на Република Македонија како независна држава било одложено за следен состанок на Европскиот Совет во Брисел на 11 мај 1992 година. Се смета дека токму министерот за надворешни работи на СР Германија ја дал иницијативата да се формира работна група која ќе биде медијатор во спорот помеѓу Република Македонија и Република Грција.³¹

Република Бугарија беше првата држава што ја призна независноста на Република Македонија во јануари 1992 година, по што следеше признавање и од Турција (февруари 1992 година) и други држави последователно. На 27 јуни 1992 година, Советот на ЕЕЗ на

²⁷ Андов, Стојан. На мој начин. (Сеќавања). Скопје, 2003. Стр. 346/347.

²⁸ Покрај Роман Херцог и Роберт Бадинтер, членови на Арбитражната комисија беа и Алдо Корасанити од Италија, Франциско Томас и Валиенте од Шпанија и Ирене Питри од Белгија, сите претседатели на Уставните судови на сопстените држави.

²⁹ Arndt, Holger-Michael. U. G. Kornelija. 20 Years of Diplomatic Relations between the Republic of Macedonia and FR Germany in the Context of EU and NATO Integrations. Political Thought, 2013, p. 12.

³⁰ <http://www.macedonian-heritage.gr/timeline.html>

³¹ Arndt, Holger-Michael. U. G. Kornelija. 20 Years of Diplomatic Relations between the Republic of Macedonia and FR Germany in the Context of EU and NATO Integrations. Political Thought, 2013, p. 12.

состанокот во Лисабон повторно се состана и овој пат препорача признавање на Република Македонија. Сепак, декларацијата која го препорача признавањето на Република Македонија под привремената референца, под притисок на Република Грција беше условено со додатокот дека новото име на државата не треба да го содржи терминот „Македонија“.³² Единствена придобивка од оваа декларација беа: признавањето на новата држава и експлицитната гаранција за неповредливост на границите на државата. Негативните аспекти од декларацијата кои се однесуваа на ограничувањето односно исклучувањето на терминот „Македонија“ во новото име беа отфрлени од страна на македонската Влада и Собрание.³³

2.2. ПРВА ФАЗА ОД БИЛАТЕРАЛНИТЕ ОДНОСИ

Во 1993 година, неколку држави, членки на Европската унија, меѓу кои и Германија, ја признаа Република Македонија, под привремената референца „Поранешна Југословенска Република Македонија“, термин кој беше прифатен како резултат на притисоците на Република Грција, за Република Македонија да стане член на Организацијата на Обединетите Нации.³⁴ Политичките промени во Германија и именувањето на нов министер за надворешни работи на СР Германија, како и фактот дека позицијата на блокирање на интеграцијата на Република Македонија во меѓународните односи од страна на Република Грција, доведоа до препознавање на важноста од признавањето на Македонија како независна држава. Стравувајќи од можноста во Македонија да настанат внатрешни конфликти, како и проширување на воените дејствија од поранешна Југославија на територија на Македонија, со што регионот би потпаднал под уште поголема дестабилизација, голем дел од државите членки на ЕЕЗ одлучија да ја признаат Република Македонија. Токму новиот министер за надворешни работи на СР Германија, Клаус Кинкел (Klaus Kinkel, 1992 - 1998) го информираше поранешниот Претседател на Република Македонија, Киро Глигоров дека некои држави, како Холандија, Данска и Луксембург биле против признавањето на државата.³⁵ По признавањето од страна на СР Германија, едновремено следуваа признавање и од страна на други држави (Италија, Ирска, Шпанија, Велика Британија, Данска и Шведска). Со ваквиот развој на настаните, набргу, Република Македонија започна да ги поставува попрецизно и целите на надворешната политика: воспоставување на дипломатски односи со што поголем број на држави, добрососедски односи, членство во меѓународни организации, пред се ЕУ и НАТО.³⁶ Токму овие приоритети на македонската надворешна политика наидуваа на континуирана поддршка од

³² http://aei.pitt.edu/1420/1/Lisbon_june_1992.pdf

³³ Глигоров, Киро. Македонија е се што имаме. Скопје, Издавачки центар ТРИ, 2001. Стр. 288.

³⁴ Текстот на Привремената спогодба помеѓу Р. Македонија и Р. Грција од 1995 година може да се најде на следниот линк: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/MK_950913_Interim%20Accord%20between%20the%20Hellenic%20Republic%20and%20the%20FYROM.pdf

³⁵ Ibid, p. 290.

³⁶ На 23 Декември 1993, Собранието на Република Македонија со консензус усвои Декларација за членство во НАТО.

страна на СР Германија. И покрај острите реакции, дури и навредливите зборови упатено од официјални лица на Грција, упатени кон властите во СР Германија, ставот да се признае самостојноста и независноста на Република Македонија беше јасен, силен и недвосмислен. А, за тоа можеби најдобро говори изјавата на тогашниот Премиер, Хелмут Кол (Helmut Kohl, 1982 - 1998): „Во врска со грчката реакција...тоа е нешто со што ќе мора да живеат (да го прифатат – м.з.)“.³⁷

СР Германија е една од првите држави која отвори свое дипломатско претставништво во Македонија дури и пред официјалното воспоставување на дипломатските односи. Ханс – Лотар Штепан го отвори Генералниот конзулат на Германија во Скопје на 8 април 1992 година, кој подоцна ќе биде именуван и за прв амбасадор на СР Германија во Република Македонија. Одтогаш наваму, двете држави оддржуваат и развиваат односи на највисоко ниво, кои може да се карактеризираат како пријателки, искрени и неоптоварени со отворени прашања.

Доказ за тоа се бројните ситуации во кои официјалните претставници на СР Германија искажале силна поддршка на Република Македонија. Така, уште во далечната 1994 година, по одлуката на јужниот сосед, Република Грција, да воведат т.н. ембарго односно економски санкции кон Република Македонија, една од државите кои јавно и силно ја критикуваа ваквата одлука, покрај другите држави, беше токму СР Германија. Тогашниот министер за надворешни работи (МНР) на Германија, Клаус Кинкел ќе изјави дека е крајно време да се преземе нешто во врска со ембаргото, затоа што ситуацијата во Македонија се влошува и може да го дестабилизира регионот. Оваа иницијатива на ниво на Европската унија, поттикната од МНР на СР Германија, Кинкел добила поддршка од страна на колегите од Велика Британија и Франција. За таа цел, МНР Клаус Кинкел ќе рече: „Грчкото ембарго е спротивно на прифатливото однесување на европските цивилизирани држави. Очекувам Грција да ја повлече одлуката за ембарго. Бон нема да дозволи дестабилизација на Република Македонија. ...Односите помеѓу Македонија и Германија се развиваат исклучително добро. Нашето мислење е дека Македонија е исклучително важна за Унијата и од суштинска важност е сега да и помогнеме на Македонија да ја преброди кризата“.³⁸ Ваквите изјави и зголемениот интерес за мир и просперитет на Балканот придонесоа за координиран настап на меѓународната заедница за решавање на проблемот со ембаргото. Така, под медијација на американската дипломатија беше постигнат Договор за нормализирање на односите помеѓу Македонија и Грција (Времена спогодба) на 13 септември 1995 година, со кој договор беа опфатени отворање на канцеларии за врски во Скопје и Атина, отворање на границата помеѓу двете држави со цел нормализирање на размената на добра, стоки и услуги, како и слободно движење на луѓе, кои беа дорегулирани со дополнителни протоколи и договори. Овој договор, сепак,

³⁷ https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1993/12/17/germany-5-others-anger-greece-by-recognizing-macedonia/93f3352b-f94f-4c19-8137-9fe5b764c4ea/?noredirect=on&utm_term=.a4f2b2a5d0f9

³⁸ Shea, John. Macedonia and Greece: The Struggle to Define a New Balkan Nation. McFarland & Company, Inc. Publishers, North Carolina, 1997. стр. 291-292.

не се однесуваше и на други прашања од билатералните односи. Како придобивка од договорот, Грција се обврза да не ја блокира интеграцијата на Република Македонија во меѓународните организации, доколку државата пристапува кон нив со привремената референца односно под името со кое државата пристапи во Обединетите нации. Иако нема официјални информации за директна вклученост на официјални претставници на СР Германија во процесот на преговори за Времената спогодба, сепак, изјавите кои претходоа и следеа по потпишувањето на договорот, говорат за фактот дека СР Германија даде силна поддршка за изнаоѓање на взаемно прифатливо решение.

Истовремено, во теоријата може да се најдат информации дека германската влада и министерот за надворешни работи Кинкел биле активни чинители во изнаоѓање на решение за билатералниот спор помеѓу Република Македонија и Грција во врска со уставното име. Се среќава предлогот „Северна Македонија“ како неофицијален предлог од Германија за надминување на разликите околу името. Во август 1994 година, медиумите во Грција информираат дека Германија предложила решавање на спорот со употреба на името „Северна Македонија“. Исто така, се наведува во извештаите дека министерот за надворешни работи на Германија, Клаус Кинкел предложил план од шест точки за решавање на спорот кои опфаќале две алтернативи на името: „Нова Македонија“ или „Северна Македонија“. Овој предлог бил отфрлен.³⁹

И покрај солидарноста на германските власти со позицијата на Грција, како земја членка на Европската унија, и признавањето на државата под временото име „Поранешна Југословенска Република Македонија“, сепак, Германија е првата држава, земја членка на Европската унија, која и овозможи на Република Македонија да ја бајпасира референцата преку користење на формулацијата „македонската влада“ при склучување на билатерални договори.⁴⁰ Ваквата пракса охрабри и други држави да го следат истиот модел и се почесто да го употребуваат уставното име на државата и придавката „македонски“, на тој начин, почитувајќи ја волјата на граѓаните на Република Македонија.

1995 година беше година на понатамошни промени. По потпишувањето на Времената спогодба, Република Македонија стана член и на Советот на Европа и воспостави дипломатски односи со ЕУ. Следната година, Република Македонија и ЕУ потпишаа договор за соработка во областа на трговијата, кој подразбираше и финансиска помош за државата. Во таа насока, СР Германија преку Германската агенција за техничка соработка (GTZ - Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, а подоцна GIZ - Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - Германско друштво за меѓународна соработка), започна соработка со македонските власти уште во 1992 година, која добива на постојана динамика низ годините.

³⁹ Види повеќе во „Name Dispute Between Greece and Macedonia“, Skaric, Apasiev and Patchev. Skopje, Matica Makedonska, 2009. стр. 315.

⁴⁰ Глигоров, Киро. Македонија е се што имаме. Скопје, Издавачки центар ТРИ, 2001. стр. 390.

Интересот на СР Германија за збиднувањата во Република Македонија и понатаму продолжи низ годините. Новиот министер за надворешни работи, Јошка Фишер (Joschka Fischer, 1998 - 2005), за време на неговиот мандат посвети особено внимание на Република Македонија. За време на воениот конфликт во Косово во текот на 1999 година, Република Македонија прими и згрижи стотици илјади бегалци од Косово. Беше тоа година со многу предизвици и искушенија на внатрешен план. Република Македонија се соочи со големи предизвици на безбедносен план, најнапред зарадо ветото од страна на НР Кина на одлуката за продолжување на мисијата на УНПРЕДЕП⁴¹, која беше задолжена за чување на западната и северната граница на Република Македонија, но и со голем организациски и материјален товар за прием и поддршка на лицата погодени од војната. И покрај огромните напори, властите во Република Македонија се соочуваа со хуманитарна криза од дотогаш невидени размери. Не изостана поддршката од меѓународната заедница, особено од страна на некои земји членки на Европската унија и НАТО, пред се Германија. За време на бегалската криза, МНР Фишер ја посети Република Македонија, при што оствари средби со официјални претставници на државата, а воедно, посети и еден од бегалските кампови. Имено, бегалскиот камп во Чегране беше изграден и менаџиран од страна на безбедносните сили и други служби на СР Германија.⁴² Во таа пригода, МНР Фишер изјави: „Интензивно дискутиравме за ситуацијата со бегалците и со депортираните бегалци. Среќен сум што Македонија во иднина ќе преземе уште бегалци, но сметам дека е неопходно да се покаже не само меѓународна солидарност, туку и другите земји да преземат дел од товарот“.⁴³

Не помалку значајна е улогата на германската надворешна политика и во надминување на воената криза која се случи во текот на 2001 година. Република Македонија беше на раб на граѓанска војна во текот на 2001 година. Благодарение на лидерството на одредени национални лидери и силниот притисок на меѓународната заедница, воениот конфликт беше зауздан и ставен под контрола. Епилогот на воениот конфликт беше мировен договор кој резултираше со потпишување на т.н. „Рамковен договор“.⁴⁴ По повод измените на Уставот на Република Македонија, а во врска со спроведувањето на „Рамковниот договор“, МНР Фишер ќе изјави: „Ратификацијата на уставните амандмани кои произлегуваат од Охридскиот рамковен договор претставува важен чекор напред. Ова е одличен пример за политика на превентивно решавање конфликти. Германската влада и Европската унија ќе продолжат посветено да ја подржуваат Македонија во напорите да спроведе уставни реформи со цел постигнување мирно помирување помеѓу етничките групи. Важно е сега посветено да се стават во сила уставните амандмани и да се спроведат другите мерки кои произлегуваат од Охридскиот договор. Круцијално е прашањето за амнестија-

⁴¹ Ветотот од страна на НР Кина уследи по одлуката на македонската влада за воспоставување на дипломатски односи со Република Кина – Тајван. Повеќе информации за УНПРЕДЕП на https://peacekeeping.un.org/mission/past/unpred_p.htm

⁴² <http://www.aparchive.com/metadata/youtube/458f49b181b07a384c3d28dc093cc5b8>

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Повеќе информации за содржината на „Рамковниот договор“ на http://www.siofa.gov.mk/data/file/Ramkoven_dogovor_mk.pdf

та (на припадниците на нелегалните воедни единици на ОВК – н.з.), да биде решено на задоволителен начин. Сите страни да останат посветени на патот кој го одат, да избегнуваат конфронтации или насилство и да се воздржуваат од провокации “.⁴⁵

Исто така, МНР на Германија, Јошка Фишер, посвети особено внимание на решавање на едно особено значајно прашање – разоружување на припадниците на нелегалните воедни единици на ОВК. Во изјава за „Њу Јорк Тајмс“, тој побара посебна мисија на НАТО под мандат на Обединетите нации со цел спроведување на акција за собирање на нелегалното оружје и заштита на цивилните набљудувачи. „Ќе бидеме силно насочени кон давање на мандат од страна на Советот за безбедност на Обединетите нации спроведен од страна на НАТО и други структури со цел собирање на нелегалното оружје. Има потреба од значителен број на цивилни набљудувачи кои мора да бидат заштитени“.⁴⁶ Меѓу другото, прашањето за демилитаризација на нелегално вооружените паравоени структури подразбираше и соодветно воено присуство на припадници на воени сили на други држави, вклучително и од СР Германија.

Ова прашање предизвика дебата во германското општество и во Бундестагот. Од една страна, после военото присуство на германски воени сили во Босна и Херцеговина и Косово, во јавното мислење постоеше поделба дали треба да има воено присуство и во Република Македонија. На почетокот на летото 2001 година, 28 од 294 пратеници на Социјалистичката партија на Германија (SPD), и 7 од 47 пратеници на Партијата на зелените (Die Grünen), потпишаа резолуција против праќањето на воени сили во Република Македонија. Владата на СР Германија има мнозинство во Парламентот со само 16 пратеници. Вистинската дебата во однос на Македонија не е за принципот – дали воопшто да се дозволи воено присуство во друга држава, како во случајот со Косово, туку околу некои практични аспекти: логистика, ризици особено од можноста да се „заглави“ во крвава граѓанска војна.⁴⁷ Од друга страна, ЦДУ (CDU – Christlich Demokratische Union) – ја условува одлуката на Бундестагот со зголемување на буџетот за одбраната. Дури и во самата партија постои разногласие. Видни претставници на оваа партија предлагаа промена на Уставот со цел отворање на можност Владата во иднина да може самостојно да одлучува по однос на ова прашање.⁴⁸ Силна поддршка на одлуката, СР Германија да испрати свои воени претставници во Република Македонија беше дадена и од страна на тогашниот Премиер на државата, Герхард Шредер (Gerhard Schröder, 1998 - 2005), кој лично се обрати на пратениците во Бундестагот, особено на оние колебливите и оние кои имаа спротивен став, велејќи дека: „неуспехот на НАТО мисијата би значела катастрофална граѓанска војна на Балканот“.⁴⁹

⁴⁵ <https://reliefweb.int/report/former-yugoslav-republic-macedonia/german-federal-foreign-minister-fischer-ratification>

⁴⁶ <https://www.nytimes.com/2001/09/09/world/german-seeks-a-new-force-led-by-nato-in-macedonia.html>

⁴⁷ <https://www.economist.com/news/europe/750535-not-all-germans-want-send-troops-macedonia-nato-yes-macedonia-maybe>

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/1338428/Schroder-warns-MPs-not-to-fail-Nato-in-Macedonia.html>

По завршувањето на НАТО мисијата во Република Македонија, во 2003 година, Европската унија ја воспостави својата прва мировна мисија што воедно значеше и тест за самата Унија. Единица составена од 380 лица (ЕУФОР/EUFOR) од 27 европски држави, вклучително и од СР Германија беа стационирани во Македонија за период од шест месеци. Целта на операцијата наречена „Конкордија“ е зачувување на кршливиот мир. Дополнително, цел на мисијата беше и тестирање на можноста Европската унија да преземе улога на миротворец во иднина. Ова се сметаше за почеток на европската заедничка одбрана. По повод мисијата, во Берлин, МНР Јошка Фишер го поздрави стартот на мисијата подвлекувајќи дека ова е „подобрување на капацитетите на ЕУ да дејствува во рамки на европската безбедносна и одбранбена политика“.⁵⁰

Фокусот на Балканот, вклучително и на Република Македонија продолжи и во следниот период. Новиот министер за надворешни работи на Германија, Франк – Валтер Штајнамјер (Frank Walter Steinmaier, 2005 – 2009 / 2013 - 2017), во еден свој говор во Бундестагот на тема „Глобализација – предизвици за германската надворешна политика“, во контекст на демократските промени во некои држави, ја спомнува и Република Македонија – како држава кандидат за членство во унијата, заедно со Словенија, како земја членка на ЕУ и Хрватска како земја која преговара за членство со унијата. „Не смееме да си дозволиме да бидеме задоволни со постигнатото. Регионот (Балкан м.з.) има потреба од внимание и грижа. При тоа, не мислам само на иднината, туку и на оваа година, во која ќе имаме круцијални преговори за финалниот статус на Косово и општи избори во Босна, кои се надевам ќе го означат крајот на улогата на Високиот претставник и одговорноста за управување со државата ќе се префрли на новата босанска влада. Сензитивноста и вештините со кои Кристијан Шварц – Шилинг (Christian Schwarz-Schilling⁵¹) со кои ги подржува процесите во државата се нешто со кое ние во Германија треба да се гордееме“.⁵² Овој цитат има посебно значење заради две причини: првата, Германија и при промена на политичкиот контекст (промена на состав на влада и голема коалиција), го задржува Балканот и Република Македонија во врвот на приоритетите и второ, политиката на именување на т.н. „специјални претставници“ е нешто што германската дипломатија го практикува во случаи во кои сака да предизвика забрзување и контрола над процесите на промени. (За случајот со именување на „специјален претставник“ во Република Македонија следат повеќе информации на страна 24).⁵³

Но, една промена во курсот на надворешната политика на Германија може да се забележи по НАТО Самитот во Букурешт, Романија, а која е во голем степен сензитивно пра-

⁵⁰ <http://www.abc.net.au/news/2003-04-01/eu-takes-on-first-peacekeeping-mission-in-macedonia/1827604>

⁵¹ Медијатор во мировните преговори во Босна и Херцеговина во 1995 година, и Висок претставник за Босна и Херцеговина, позиција која произлезе од Дејтонскиот мировен договор.

⁵² <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/060329-bm-bundestag/232766>

⁵³ Кон средината на 2016 година, МНР на СР Германија, Франк – Валтер Штајнамјер го наменува Амбасадорот Јоханес Хајндл како „Специјален претставник“ кој имаше за цел да биде олеснител во преговорите помеѓу претставниците на политичките партии, како последица на политичката криза во државата.

шање во билатералните односи. По делумното проширување на НАТО со две од планираните три нови држави членки,⁵⁴ забележливо е дека МНР на СР Германија во јавните настапи се почесто ја употребува референцата Поранешна Југословенска Република Македонија, та дури и кратенката ПЈРМ, а не и уставното име, Република Македонија. Ова е видно од бројните обраќања и јавни настапи на МНР на СР Германија, Франк Валтер Штајнмајер.⁵⁵ Но, останува конзистентен ставот дека СР Германија ја поддржува Република Македонија на патот кон целосна интеграција во ЕУ и НАТО. Тоа беше особено видно при укинувањето на визниот режим и добивањето на првиот позитивен извештај за почеток на преговорите со Европската унија на крајот од 2009 година. Вториот пример, по кој може да се забележи извесна промена во правецот на надворешната политика на СР Германија кон Република Македонија е со понов датум. Имено, во 2015 година, Амбасадата на СР Германија во Скопје, на својата интернет страна објави дека ја намалува вкупната оценка на билатералните политички односи на ниво „задоволително“. Од јуни 2015 година, германското министерство за надворешни работи билатералните односи со Република Македонија ги опишува како „задоволителни“ (zufriedenstellend). Ова беше сериозна порака кон македонските власти и не беше добар знак за развојот на билатералните односи меѓу двете земји. Оценката „задоволителни“ за билатералните политички односи е внесена со последната промена извршена во јуни 2015 година. Интересно е да се нагласи дека претходно, билатералните политички односи меѓу двете земји ги красеше оценката „со особено добар квалитет“ (von besonders guter Qualität). Од друга страна, македонското МНР не користи вакви придавки или оценки и на својата интернет-страница користи описна форма „билатералните односи помеѓу Република Македонија и Сојузна Република Германија ги карактеризира интензивен политички дијалог и значајна динамика во соработката во сите области“. Официјално и јавно објаснување за ваквата оценка од германските власти изостана. Анализата на претходните соопштенија кои ги опишувале билатералните односи, укажува дека нешто, сепак, не е во најдобар ред во односите меѓу Берлин и Скопје. На пример, долга низа години, Берлин ги опишувал оценките меѓу двете земји како „добри“ (во 2012), „со особено добар квалитет“ (2014), па дури и како „блиски и пријателски“.⁵⁶ И денес, на одбележувањето на 25 години од воспоставувањето на дипломатските односи, останува се уште оценката „задоволителни“.

За одбележување е уште еден момент во билатералните односи. Со зголемувањето на миграциските текови во и вон Европа, во текот на 2014 и 2015 година, а како резултат на визната либерализација за неколку држави од Балканот, вклучително и за граѓаните на Република Македонија, со цел спречување на се позачестените случаи на лажни барате-

⁵⁴ На Самитот на НАТО во Букурешт во 2008 година, беа поканети Албанија, Македонија и Хрватска да станат полноправни членки на НАТО. Сепак, заради не постигнатиот консензус при одлучувањето и експлицитното вето од страна на Грција, Македонија не стана член на организацијата и приемот е одложен се до конечно решавање на спорот за името со Грција.

⁵⁵ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/search?search=macedonia>

⁵⁶ <https://www.dw.com/mk/%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%B8%D0%BD-%D0%B4%D0%BE-%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%98%D0%B5-%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%B8-%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD/a-18654845>

ли на азил, владата на СР Германија одлучи да ја прогласи Република Македонија како „безбедна земја на потекло“. Класификацијата „безбедна земја на потекло“ подразбира претпоставка дека во земјите кои го добиле тој статус, не постои закана за политички прогон или дискриминација. Исто така, тоа подразбира и дека до колку сепак има апликанти – баратели на азил, овие барања ќе бидат разгледувани во побрза процедура, но сепак, без можност за успех односно добивање на право на азил. Ваквата одлука имаше за цел да го намали притисокот врз СР Германија од напливот на лажни баратели на азил. Секако, правото предвидува можност, секое поединечно барање да биде одделно оценувано и да се земат превид сите факти и околности.⁵⁷

И наследникот на Штајнмајер, Гвидо Вестервеле (Guido Westerwelle, 2009 - 2013), го продолжи трендот на оддржување на позитивни односи со Балканот и Република Македонија. На 10 декември 2010 година, МНР Вестервеле, заедно со тогашниот МНР на Република Австрија, Михаел Шпинделеџер (Michael Spindelegger, 2008 -2013) ја отворија конференцијата „Перспективи за Југо-источна Европа: Германија, Австрија и САД во дијалог со decision-makers од регионот“. На настанот земаа учество претставници на неколку балкански држави, меѓу нив и Република Македонија. Овој формат, може да се смета како зародиш на подоцнежниот т.н. „Берлински процес“ – самит инициран од СР Германија за земјите од Балканот кој има за цел подигнување на нивото на соработка на земјите од регионот со цел поскора интеграција во Европската унија.

За жал, во периодот кој следеше, дојде до намалување на обемот на билатерални средби на официјално ниво. Оваа констатација е аргументирана со следните показатели. Последната посета на Република Македонија од страна на МНР на СР Германија е на почетокот на далечната 2013 година од страна на тогашниот министер Гвидо Вестервеле. Секако, почести биле средбите на ниво на министри за надворешни работи во Берлин или на други меѓународни мултилатерални настани. На ниво на претседатели на држави, состојбата е уште понеповолна. Имено, последна посета на Берлин од страна на Претседателот на Република Македонија, Ѓорѓе Иванов се случила во септември 2009 година, додека пак последна посета на германски претседател на Република Македонија е во далечната 2008 година од страна на тогашниот претседател, Хорст Келер (Horst Koehler, 2004 - 2010). Помеѓу претседателите на двете држави се имаат случено средби на маргините на мултилатерални настани во трети држави.

Слична е и состојбата на ниво на претседатели на влади. Последните две посети на Берлин на премиерите на Република Македонија беа во 2012 и 2018 година.⁵⁸ Почести биле средбите на маргините на мултилатерални настани. Независно од квантитетот на

⁵⁷ https://www.bundesregierung.de/Content/EN/Artikel/2014/04/2014-04-30-sichere-herkunftstaaten-arbeitsmarkt_en.html?nn=709674

⁵⁸ На 14.02.2012, ПВРМ Никола Груевски оствари работна посета на Берлин и оствари средба со Канцеларот Ангела Меркел. На 21.02.2018, ПВРМ Зоран Заев оствари работна посета на Берлин и се сретна со својата колешка Ангела Меркел.

средбите, јасно е дека особено во последните десетина години, Канцеларот на СР Германија, Ангела Меркел (Angela Merkel, 2005, актуелен премиер) со голем интерес го следи развојот на состојбите во Република Македонија. Доказ за тоа се бројните изјави кои ги има дадено на тема „Македонија“ за време на нејзиниот мандат. Така, СР Германија и Канцеларот Меркел, не сакаат да бидат дел од проблемот, туку дел од решенијата. За тоа говори и нејзиниот агнажман и ангажманот на германската влада во решавање на бројни внатрешно или надворешно политички прашања на Република Македонија (ЕУ и НАТО интеграција, реформи во делот на политичкиот и економскиот систем, решавање на билатералниот спор за името со Република Грција и др.). Може да се заклучи дека преовладува прагматизмот во билатералните односи. Поточно, во односите со Република Македонија преовладува принципот на „реалполитик“ (Realpolitik), односно, прагматична и практична политика, која се базира на итните потреби на државата, многу повеќе одошто на етиката или принципите.⁵⁹

Во контекст на билатералните средби на највисоко ниво, особено значајни се двете посети на германските канцелари на Република Македонија, односно, на Герхард Шредер во 1999 година, како и на Ангела Меркел во 2018 година. И двете посети се случуваат во период на изразени внатрешни или регионални политички турбуленции. Имено, посетата на канцеларот Шредер, во 1999 година, се поклопува со косовската криза и истата беше во функција, меѓу другото, и на давање политичка поткрепа на стабилноста на нашата држава која го понесе најтешкиот товар од оваа криза. Втората посета, пак, на канцеларката Ангела Меркел, во 2018 година е, исто така во период, кога во Република Македонија се одвиваат процеси поврзани со изјаснувањето на граѓаните и на институциите во однос на билатералниот договор со Република Грција, кој треба да стави крај на разликите околу името на Република Македонија. Во оваа смисла, на 8 септември 2018 година, на Денот на независноста, канцеларката на Сојузна Република Германија Ангела Меркел, ја оствари својата прва официјална посета на Република Македонија. Имајќи ги предвид вкупните околности, како и симболиката, оваа посета, слободно може да се окарактеризира како историска. На овој начин, германската држава, од највисоко ниво, манифестира реална поддршка на стабилноста и на приоритетите на нашата држава, особено во однос на членството во НАТО и во ЕУ, а во светло на закажаниот референдум за 30 септември 2018 година, на кој граѓаните треба да се изјаснат дали го поддржуваат договорот со Република Грција во однос на разликите околу името на нашата држава. Во конкретна смисла, имајќи го предвид истакнатото, канцеларката Меркел манифестираше три поважни тези: Прво, дека Германија не сака да се меша во внатрешните работи на Македонија; Второ, ги повика граѓаните на РМ да излезат на референдумот на 30 септември и да го кажат своето мислење; Трето, укажа дека успехот на референдумот ќе ја придвижи РМ кон ЕУ и кон НАТО.

⁵⁹ Реалполитик (Realpolitik) е германска инвенција, која потекнува уште од средината на XIX век, од Германија и кој може да се разбере како практична политика, односно, како систем кој не се базира на верување, доктрини, идеологија или морал, туку на спој од практични идеи и цели.

Со политичките промени во Република Македонија и излезот од политичката криза, повторно зачестија и средбите на ниво на министерства за надворешни работи, преку размена на посети и информации. Така, само во 2017 и во 2018 година, министрите за надворешни работи на двете држави или други високи претставници имаат остварено преку десет средби, во Скопје, Берлин или за време на други настани. Ова е јасен показател дека СР Германија повторно ја стави Република Македонија на врвот на приоритетите на Балканот и остварување на целите од заеднички интерес.

СР Германија сериозно се вклучи и помогна во надминувањето на политичката криза во Република Македонија во периодот 2014 – 2017 година. На почетокот на месец мај 2015 година, во пикот на политичката криза, МНР на Германија, Франк – Валтер Штајнмајер одлучи да испрати специјален претставник на СР Германија, кој заедно со ЕУ и САД требаше да го олесни процесот на преговори помеѓу спротиставените политички партии и реализирање на низа промени поврзани со изборите и владеење на правото. Искусниот германски дипломат, Јоханес Хајндл (Johannes Haindl), во тоа време амбасадор на СР Германија во Виена је презеде улогата на претставник на германската влада во решавањето на политичката криза во Република Македонија. „Политичката ситуација во Македонија предизвика загруженост во германската влада“ ќе изјави портпаролот на германското МНР, Мартин Шафер (Martin Schafer).⁶⁰ Хајндл неколку пати ја посети Република Македонија и оствари директни контакти со официјалните претставници на државата и со други општествени чинители. Специјалниот претставник беше активно вклучен во разговорите на политичките партии и во спроведување на договорите за надминување на политичката криза.

2.3. „БЕРЛИНСКИ ПРОЦЕС“

Во 2014 година, дојде до компонирање на нов состав на Европската комисија, како резултат на изборите за европскиот парламент. Во својата инаугуративна изјава, новиот претседател на Европската комисија, Жан – Клод Јункер (Jean-Claude Juncker) стави јасно до знаење дека во следните пет години, Унијата не планира ново проширување.⁶¹ Оваа порака одекна силно особено во некои држави на Балканот, вклучително и во Република Македонија. Имајќи ја предвид позицијата на СР Германија, како еден од основачите на Европската унија, а и денес, како глобален фактор, кој еден од главните акценти во својата политика го става на Обединета Европа, одлучи да иницира нова платформа наречена „Берлински процес“. Тоа претставува посебен политички процес, сличен на евроинтегративниот процес, кој има за цел градење на мир и стабилност на Балканот, помирување помеѓу оние држави чии што односи се уште не се на најдобро ниво, развивање на тесна економска соработка, како и забрзување на реформските процеси во интерес на поскора интеграција во ЕУ.

⁶⁰ <http://www.balkaninsight.com/en/article/germany-appoints-special-envoy-to-macedonia-crisis-05-05-2016>

⁶¹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-984_en.htm?locale=en 20.08.2018

Така, на 28 август 2014 година, се одржа основачкиот Самит на Процесот во Берлин (Western Balkans Summit), на кој беше усвоена и финална Декларација во која се утврдени основните правци на дејствување во рамки на процесот. Учеснички на оваа платформа на соработка се шесте земји од Западен Балкан, вклучително и Република Македонија, но и некои земји членки на ЕУ – покрај СР Германија, тука се и Австрија, Франција, Италија, Словенија и Хрватска, додека во процесот се вклучени и претставници на Европската комисија и други држави и меѓународни организации и институции. До сега се одржани следните Самити: Берлин 2014 г., Виена 2015 г., Париз 2016 г., Рим 2017 г. и Лондон 2018 г. на секој Самит се дискутира за актуелните прашања од взаемен интерес, билатералната и регионалната соработка, решавање на билатералните спорови и прашања, доброто управување, владеење на правото, борба против организираните криминал и корупцијата, тероризмот, постигнување на одржлив економски раст и сл. По секој Самит, се носат соодветни заклучоци, чија што реализација е предмет на интерес и следење од страна на државите. Дополнително, од одржување на еден до друг Самит, се организираат и follow up регионални состаноци на кои се следи процесот на спроведување на договорените активности.

Заклучно, може да се каже дека придобивките од оваа дрипломатско – политичка инвенција се многукратни. Најнапред, останува силниот фокус на СР Германија на случувањата на Балканот. Целите на „Берлинскиот процес“ се универзални вредности кои треба да ги забрзаат промените и процесите на Балканот, како би им се помогнално на државите во регионот побргу да ги исполнат обврските кои ќе значат од една страна внатрешни промени кои би го подобриле квалитетот на живот, а од друга страна и побрза интеграција на државите во ЕУ и НАТО. Исто така, една од придобивките на овој процес и градењето на култура на дијалог и толеранција. Она што во и не така далечното минато беше еден од најголемите товари на Балканот – недостатокот на доверба и комуникација, со помош на овој модел полека но сигурно се надминува и доведува до воведување на нова политичка и дипломатска култура на дијалог и разбирање и решавање на сите отворени прашања по мирен пат. Дополнително, вклучувањето на „старата“ Европа – претставена преку Германија, но и други држави од Европа, како Австрија, Франција и Италија, е јасен сигнал дека СР Германија прави сериозни напори да ја оправда улогата на водечка сила меѓу еднаквите односно, да го унапреди создавањето на пообединет политички, економски и безбедносен европски апарат.

2.4. ПОЗИЦИЈАТА НА СР ГЕРМАНИЈА ВО ОДНОС НА УСТАВНОТО ИМЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

При воспоставувањето на дипломатски односи во 1993 година, СР Германија ја призна државата под времената референца „Поранешна Југословенска Република Македонија“. Од друга страна, токму СР Германија беше првата држава која овозможи употреба на придавката „македонски“ и терминот „Македонија“ во разни форми да стане дел од офи-

цијалната усна или писмена комуникација помеѓу двете држави. Најчесто, во билатералната комуникација, СР Германија го користи уставното име на државата, но на мултилатерално ниво, тоа не секогаш е случај. СР Германија постојано ги охрабрува Република Македонија и Република Грција да изнајдат взаемно прифатливо решение во врска со спорот за името. Следствено, позицијата на Берлин е дека тие би го прифатиле она решение кое би било прифатено консензуално од страна на двете држави, при тоа, не исклучувајќи ја можноста, СР Германија да го користи уставното име на државата.⁶² Заклучно, може да се каже дека СР Германија има изградено неутрално позиција во врска со спорот. Очекувањата од германска страна се дека овој спор треба да биде билатерално решен, а дека решението би било прифатено од нивна страна. Мора да се спомене дека во 2004 година, германскиот Бундестаг со мнозинство гласови донесе одлука за признавање на Република Македонија под уставното име, одлука која за жал не беше реализирана на владино ниво.

2.5. АКТИВНОСТИ НА ГЕРМАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Честопати именувана како најголем поддржувач на севкупниот процес на европска интеграција, а со тоа и на процесот на проширување, германската поддршка се покажа како клучна во проширувањето на ЕУ со државите од централна и источна Европа, како и во напорите за приближување на државите од Западниот Балкан кон полноправно членство во ЕУ. Покрај т.н. Берлински процес, видливи се и останатите аспекти на поддршката на реформските процеси во РМ, чијашто цел е приближување до европските стандарди во македонското општество.

Долгогодишната активност на повеќе германски организации во Македонија значително придонесува кон остварување на горенаведените цели, при што фокусот е ставен на теми за кои се очекува дека ќе бидат особено сложени во процесот на преговори за полноправно членство во ЕУ.

“Германското друштво за меѓународна соработка” - GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit) ја отвора својата канцеларија во Скопје во 2007 година, давајќи приоритет на одржливиот економски развој, демократизацијата и граѓанското општество. ГИЗ ја промовира регионалната соработка, рамномерниот регионален развој во државата, како и меѓу-општинската економска соработка. Исто така, оваа организација е активна и во зајакнување на капацитетите на Секретаријатот за европски прашања при македонската влада.⁶³

⁶² https://www.auswaertiges-amt.de/DE/Europa/Erweiterung/Erweiterung_Mazedonien_node.html

⁶³ <https://www.giz.de/en/worldwide/301.html>

“Гете Институтот” (Goethe-Institut e. V.) го афирмира учењето на германскиот јазик, културната соработка, како и ги зајакнува структурите на граѓанското општество. Започнувајќи како канцеларија за врски во 2007 година, истата прерасна во “Гете Институт” во 2016 година, кадешто се нудат курсеви и испити по германски јазик, а овој институт е одговорен за координација на активностите во Западниот Балкан. Се стимулира образовната соработка преку проекти во македонските училишта, како и културната соработка во областите: наука, литература, филм, медиуми, музика, тетар/танц, ликовна уметност. Институтот работи и на зближување на двете држави, особено заради отстранување на стереотипите кои постојата на двете страни, учествува во иновативни процеси, го поддржува внатрешно-европскиот дијалог, и слични активности.⁶⁴

“Германската служба за академска размена” - DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst) во РМ овозможува стипендии за постдипломски и докторски студии, научно-истражувачки престои, летни јазични курсеви, стипендии за уметници, пракса за студенти, како и семинари и студиски посети.⁶⁵

“Институтот за меѓународна соработка на Германскиот сојуз на работнички университети” - DVV (Deutscher Volkshochschul-Verband) ја отвора својата прва канцеларија во Југо-источна Европа во 1998 година во Скопје, како еден од главните поддржувачи на процесот на доживотно учење, реализирајќи повеќе проекти во областа на образованието на возрасни, преку соработка со државните институции и други партнери.⁶⁶ Концептот на доживотно учење сеуште ја нема достигнато потребната развојна фаза, и германските искуства се особено корисни во таа насока.

“Делегацијата на германското стопанство во Македонија” - АНК (Delegation der Deutschen Wirtschaft) започнува со својата работа во Македонија во 2000 година, застапувајќи ја Унијата на германски комори за индустрија и трговија од Берлин. Како дел од оваа организација, функционира и Македонско-германското стопанско здружение. Делегацијата нуди поддршка за германските и македонските компании, ги олеснува бизнис-контактите, учествува во проекти за унапредување на билатералните економски односи, и слично.⁶⁷

“Кредитната банка за обнова и развој” - KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau) е активна во Македонија од 1997 година, работејќи во областите на реконструкција на инфраструктурата, како и исполнување на европските критериуми, особено во областа на заштитата на животната средина. Банката е активна и во енергетскиот сектор, општинската инфраструктура, и одржлив економски развој.⁶⁸ Повеќе општини во Македонија се корисници на средства од оваа банка, кои се вклучени во севкупниот развој на локалните економии.

⁶⁴ <https://www.goethe.de/ins/mk/mk/ueb/auf.html>

⁶⁵ <http://daadskopje.blogspot.com/>

⁶⁶ <https://www.dvv-international.de/en/worldwide/europe/south-east-europe/macedonia/>

⁶⁷ <http://mazedonien.ahk.de/mk/>

⁶⁸ <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Weltweite-Pr%C3%A4senz/Europa/Mazedonien/>

Во Македонија функционираат и претставништва на двете најголеми политички фондации од Германија.

Фондацијата “Фридрих Еберт” – FES (Friedrich-Ebert-Stiftung) својата канцеларија ја отвора во 1996 година, работејќи на поддршка на граѓанското општество, социјален дијалог, европската интеграција и регионалната соработка.⁶⁹

Фондацијата “Конрад Аденауер” – KAS (Konrad-Adenauer-Stiftung) работи во Македонија од 2000 година, активно поддржувајќи ја европската интеграција на државата, развојот на граѓанското општество, политичкото образование, меѓуетничкиот и меѓурелигискиот дијалог, слободните медиуми, како и севкупната транзиција на општеството.⁷⁰ Фондацијата работи со политичките партии, медиумите, универзитетите, како и невладиниот сектор, градејќи и мрежа на успешни поединци најмногу преку програмата за стипендирање, а кои се носители на општествените промени во Македонија.

Активностите на политичките фондации вклучуваат и нивна интеракција со политичките партии, нивните сегашни и идни лидери, поддршка на нивната соработка со сродните партии од Германија, како и организација на заеднички настани. Овој аспект овозможува воспоставување на дополнителна форма на соработка меѓу двете држави, и нуди можности за натамошна модернизација на македонските политички партии, врз основа на искуствата од нивните сестрински партии од Германија. Истовремено, политичките фондации од Германија се најактивните странски политички организации во Македонија, што преставува дополнителна придобивка за развој на односите меѓу двете држави.

2.6. ЕКОНОМСКА СОРАБОТКА

Правната рамка за трговската соработка меѓу двете држави е регулирана со Спогодбата за стабилизација и асоцијација меѓу РМ и ЕУ, како и Правилата и принципите на Светската трговска организација. Германија е најзначајниот трговски партнер на Македонија – 47% од вкупниот извоз на РМ припаѓа на Германија. Вкупната трговска размена во 2017 година изнесува 3,6 милијарди долари, од кои извозот во Германија изнесува 2,7 милијарди долари, а увозот 910 милиони долари.

Најзастапени производи во извозот се: катализатори, машини и апарати за филтрирање, сетови на проводници за палење за возила, делови на седишта, текстил, и др. Најзастапени производи пак, во увозот од Германија се: моторни возила, хемиски производи, керамички производи за лабораториска, хемиска и индустриска употреба, делови за ма-

⁶⁹ <https://www.fes-skopje.org/mk/za-nas/fes-vo-makedoni%D1%98a/>

⁷⁰ <http://www.kas.de/mazedonien/mk/about/>

шини, електрични апарати, лекови за малопродажба.⁷¹

Година	2014	2015	2016	2017
Извоз	2,043,933	1,990,053	2,258,920	2,662,466
Увоз	806,742	808,946	833,938	910,270
Вкупно	2,850,675	2,798,999	3,092,858	3,572,736
Суфицит	1,237,191	1,181,107	1,424,982	1,752,176

Извор: Државен завод за статистика на РМ

Во РМ работат над 200 германски компании со над 20.000 вработени лица, а вкупниот износ на директни инвестиции од Германија е 230 милиони евра, со што оваа држава е шести најголем инвеститор во Македонија. Позначајните компании кои инвестирале во РМ доаѓаат од автомобилската индустрија: “Кромберг и Шуберт”, “Дрекслермајер”, “Маркард”, “ОДВ Електрик”, “Техникал текстајлс”, и др. Секоја од овие инвестиции носи огромни придобивки за локалните економии, и во најголем број на случаи овие компании се најголем работодавач во средините кадешто работат. Така на пример, “Кромберг и Шуберт” вработува 6000 лица од Битола и околината, и нејзиното доаѓање ја препороди локалната економија во регионот, пред се со намалување на невработеноста. Компанијата работи и согласно принципите на социјална и општествена одговорност, и е еден од најголемите работодавачи во целата држава, чиишто финални производи се вградуваат во возилата на Mercedes, BMW, Audi, Mini, итн.

Компанијата “Дрекслермајер” пак, вработува 5500 лица од Кавадарци и регионот, исто така произведувајќи за врвните автомобилски компании: Audi, BMW, Bugatti, Cadillac, Jaguar, Lamborghini, Land Rover, Maserati, Mercedes-Benz, MINI, Porsche и Volkswagen.

Странските директни инвестиции кои доаѓаат од Германија значително придонесуваат за намалување на невработеноста, зголемување на извозот, како и севкупниот пораст на македонската економија. Исто така, инвестирајќи во Македонија, германските компании го прошируваат обемот на нивните операции, а користејќи ги придобивките од поволната бизнис клима, се намалуваат и нивните трошоци за производство.

Присуството на германски инвестиции во Македонија е најдобриот показател за безбедноста на странските инвестиции во нашата држава, и преставува значаен поттик за продлабочување на соработката во останатите области, а се и клучен аспект за зацврстување на политичките односи. Германските компании во Македонија вработуваат над 20 илјади лица, што најдобро ги отсликува придобивките за македонската економија и македонските семејства.

Потребни се натамошни активности во поглед на проширување на соработката, посети

⁷¹ Државен завод за статистика на РМ.

на бизнис-делегации, учество на саеми, и овозможување на контакти меѓу економските субјекти на двете држави, а особено во областа на автомобилската индустрија, текстилната индустрија, земјоделството и прехранбениот сектор, енергетиката, банкарството, и информатичката технологија.

Во однос на билатералната развојна соработка, областите во кои таа е највидлива се: заштита на животната средина, зајакнување на социјалната инфраструктура, алтернативни видови на енергија, поддршка за развој на пазарното стопанство, итн. Достигнувањето на високите европски стандарди во овие области, кои треба да бидат реалност и во Република Македонија, е можно само преку тесна соработка и размена на искуствата со државите-членки на ЕУ, пришто соработката со Германија е од суштинско значење.

2.7. ДРУГИ ВИДОВИ НА СОРАБОТКА

Двете држави потпишаа Спогодба за соработка во областа на културата, во 1997 година, и континуирано се реализираат проекти, како и заеднички културни манифестации во двете држави. Истата година е потпишана и Спогодба за соработка во областа на образованието, во чиешто рамки постојат повеќе програми за стипендии за студенти и академски кадар од двете држави. Инвестирањето во човечкиот потенцијал нуди долгорочни придобивки за секое општество, а овозможеното образување и дообразување во германските образовни установи нуди несекојдневни можности за македонските студенти и професори.

Соработката во внатрешните работи е на исклучително високо ниво, пришто фокусот е ставен на поддршката на реформите на македонската полиција и усогласување со европските стандарди. Од особено значење е и соработката во однос на мигрантската криза, која е предизвик за целата ЕУ и државите од Западниот Балкан.

Во областа на одбраната пак, спогодбата за соработка е потпишана во 1996 година, и се реализира во следните области: политики, логистика, воена медицина, мировни мисии, и др. Постојат редовни годишни консултации меѓу двете министерства за одбрана, се реализираат повеќе видови на курсеви за обука, како и заедничко учество во мировните мисии. Во рамките на оваа соработка, образувани се над 200 припадници на АРМ, а македонски војници заеднички делуваат со германскиот контингент во мировната мисија “Одлучна поддршка” во Авганистан.

Во областа на здравството, потпишани се повеќе меморандуми за соработка со следните медицински установи: Универзитетски медицински центар – Хамбург, Медицински центар Нирнберг, Клиника во Штутгарт, Хајдекреис Клиника и Универзитетска клиника во Франкфурт, а во рамките на обука на медицинскиот персонал од Република Македонија во Сојузна Република Германија се опфатени над 80 здравствени работници. Врвните услови за работа и најнови технологии кои им се достапни на здравствените работници во Германија, се корис-

ни за неопходното подигнување на стандардите и во македонското здравство.

Меѓу другите можности за соработка е и активноста на македонската заедница во Германија, чијашто бројност се проценува околу 65000 (официјална статистика на македонски државјани кои живеат во Германија)⁷², а според некои неофицијални проценки на македонските органи, во Германија живеат над 120 000 лица со потекло од Македонија (вклучително и оние кои не поседуваат македонско државјанство). Најбројните заедници се концентрирани во сојузните држави Северна Рајна – Вестфалија, Хесен, Долна Саксонија, Баден – Виртенберг и Баварија, организирани во сопствени здруженија, црковни општини, фолклорни друштва, итн.

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА

1. Анализата на дејствувањето на носителите на надворешната политика на Република Македонија упатува на заклучокот дека во процесот на остварувањето на сопствените надворешно-политички приоритети, нашата држава изминатите години од стекнувањето на независноста до денес се води од пет главни темелни поставки, кои како носечки дел од принципите на дејствувањето на Обединетите нации, се прифатени во поголема или помала мера од сите демократски држави во светот. Тоа се: Почитување на Повелбата на Обединетите нации, врз чиешто темелни принципи се спроведува надворешната политика на Република Македонија; Решавање на конфликтите, споровите и отворените прашања помеѓу државите по мирен пат; Придржување до меѓународно-правниот принцип за непроменливост на границите на државите; Почитување и придржување до политиката за натамошен развој на човековите права во државите; Поддржување на напорите за разоружување и непролиферација на нуклеарното оружје и давање поддршка за нуклеарното разоружување, забрана на сите оружја за масовно уништување; Поддршка на уредувањето на меѓународните економски односи, низ призма на светскиот процес на глобализацијата и либерализацијата на светската економија, со нагласка дека треба да се заштитат интересите на малите и недоволно развиените државни економии.
2. Краткорочните, среднорочните и долгорочните цели на надворешната политика на Република Македонија се: Натамошно развивање на вкупните односи со Република Албанија, Република Грција, Република Бугарија Република Србија и

⁷² https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Bevoelkerung/MigrationIntegration/Auslaend/Bevoelkerung2010200177004.pdf?__blob=publicationFile

Република Косово, како соседни држави на Република Македонија; Натамошно развивање на стратегиското партнерство со Соединетите Американски Држави; Интеграција на Република Македонија во Европската унија; Натамошно развивање на односите со Руската Федерација и со Народна Република Кина, низ призма на нивното влијание во Советот за безбедност на Обединетите нации, а во контекст на нерешениот спор на Република Македонија со Република Грција, во однос на разликите околу уставното име на нашата држава.

3. Билатералните односи помеѓу Република Македонија се коректни и искрени. СР Германија беше една од првите земји – стари членки на ЕУ кои ја признаа Република Македонија како самостојна, суверена и независна држава. Исто така, севкупната помош и поддршка на патот на независноста и градењето на државноста била значителни, изразени преку разни форми на билатерална поддршка и помош во многу области од заеднички интерес.
4. И покрај искрените и квалитетни односи, особено на економски план, видно е дека недостасуваат почести контакти и средби на највисоко ниво. Највисоки официјални претставници на Сојузна Република Германија ја посетиле Република Македонија четири пати во текот на 25 години воспоставени билатерални односи и тоа: Роман Херцог во 1996 година во својство на претседател, Герхард Шредер во 1999 година во својство на премиер, Хорст Келер во 2008 година во својство на претседател и Ангела Меркел во 2018 во својство на канцеларка.
5. Потребно е натамошно поврзување на повеќе нивоа во двете држави и општества, користење на сите расположиви ресурси во таа насока, и приоритизирање на соработката со Германија како клучна држава-членка на ЕУ, која е и традиционален поддржувач на процесот на проширување.
6. Економската соработка е на исклучително ниво, со висок суфицит на македонската страна во билатералната трговија. Големиот број на германски директни инвестиции ја зајакнуваат македонската економија, ја намалуваат невработеноста, и го зголемуваат бруто домашниот производ.
7. Постои простор за проширување на останатите видови на соработка, пред се во образованието, здравството и културата. Германските организации кои дејствуваат во Македонија можат да играат клучна улога во надградбата на соработката во овие области.

РЕЗИМЕ (МК)

Македонско-германските односи можат да се окарактеризираат како исклучително позитивни, како на политички, така и на економски план, без отворени прашања меѓу двете држави. Економската соработка и трговската размена бележат нагорен тренд во изминатите 25 години, пред се благодарение на германските директни инвестиции во Република Македонија, кадешто во над 200 германски компании работат над 20.000 лица а вкупниот износ на директни инвестиции од Германија е 230 милиони евра, со што оваа држава е шести најголем инвеститор во Македонија. Германија е еден од најголемите инвеститори во Македонија, а германските компании бележат позитивни резултати во нивните македонски капацитети.

Политичките односи се засноваат на меѓусебна почит и доверба, пришто стратешката ориентација на Македонија за членство во Европската унија и НАТО целосно е поддржана од страна на Германија. Во таа насока, не изостанува поддршката од страна на Сојузна Република Германија за реформските процеси за исполнување на критериумите за членство, преку повеќеслојна соработка во областите на подготовка на институциите, поддршка за економските процеси на национално и локално ниво, поттик на развојот на граѓанското општество, владеењето на правото и борбата против корупцијата, и други области. Се чини дека нема позначаен политички и економски партнер на Македонија меѓу државите-членки на Европската унија, и нема причини ова партнерство да не се збогатува и понатаму.

Од држава којашто ја стекна својата независност среде војните на Балканот, до држава кандидат за полноправно членство во Европската унија, Македонија ја има германската поддршка да продолжи понатаму. Иднината на македонско-германските односи е насочена кон цврста соработка, и заеднички напори за продлабочување на европската интеграција, во догледно време и како две држави-членки на ЕУ. Успешноста на македонската приказна ќе значи и успех за европеизацијата на Балканот, како и заокружување на процесот на проширување на ЕУ, чијшто главен поддржувач е токму Сојузна Република Германија.

“Сите живееме под исто небо, но не сите го имаме истиот хоризонт”

Конрад Аденауер

ZUSAMMENFASSUNG (DE)

Die mazedonisch-deutschen Beziehungen können als durchweg positiv bezeichnet werden, sowohl im politischen wie auch im wirtschaftlichen Bereich. Es bestehen keine offenen Fragen zwischen den beiden Staaten. In den Wirtschafts- und Handelsbeziehungen herrscht seit 25 Jahren ein Aufwärtstrend, vor allem dank der deutschen Direktinvestitionen in der Republik Mazedonien: über 200 deutsche Unternehmen beschäftigen hier über 20.000 Angestellte. Die Gesamtsumme der Direktinvestitionen beträgt 230 Mio. Euro, womit Deutschland der sechstgrößte Investor im Lande ist. Die deutschen Unternehmen erzielen in Mazedonien positive Resultate.

Die politischen Beziehungen gründen auf gegenseitigem Respekt und Vertrauen, wobei die strategische Ausrichtung Mazedoniens auf eine Mitgliedschaft in der Europäischen Union und der NATO von Deutschland vollumfänglich unterstützt wird. Auch was die Reformprozesse zur Erfüllung der EU-Beitrittskriterien betrifft, steht die Bundesrepublik Deutschland an Mazedoniens Seite. Hier erstreckt sich die Zusammenarbeit in erster Linie auf die Vorbereitung der Institutionen, die Unterstützung wirtschaftlicher Prozesse auf nationaler und regionaler Ebene, Anstöße für die Weiterentwicklung der Zivilgesellschaft, den Kampf gegen Korruption sowie Rechtsstaatlichkeit. Unter den EU-Mitgliedern gibt es wohl keinen politisch und wirtschaftlich wichtigeren Partner für Mazedonien, und es besteht kein Grund, diese Partnerschaft nicht auch in Zukunft weiter auszubauen.

Auf seinem Weg von einem Land, das seine Unabhängigkeit inmitten der Kriege auf dem Balkan erlangte, bis zum EU-Beitrittskandidaten hat Deutschland Mazedonien stets begleitet und unterstützt. Die Zukunft der mazedonisch-deutschen Beziehungen steht im Zeichen gefestigter Zusammenarbeit und gemeinsamer Bemühungen um eine Vertiefung der europäischen Integration, in absehbarer Zeit als zwei Mitgliedstaaten der EU. Eine mazedonische Erfolgsgeschichte bedeutet auch eine erfolgreiche Europäisierung des Balkans, ebenso wie den Abschluss des EU-Erweiterungsprozesses, der ja gerade von der Bundesrepublik Deutschland vorangetrieben wird.

“Wir leben alle unter dem gleichen Himmel, aber wir haben nicht alle den gleichen Horizont“

Konrad Adenauer

SUMMARY (EN)

The relations between Macedonia and Germany, political as well as economic, can be characterized as positive to the full extent. There are no unresolved issues between the two states. Economic cooperation and trade relations have been increasing during the last 25 years, mainly owing to German direct investments in the Republic of Macedonia, which amount to a total of 230 million euros, with over 200 German companies employing more than 20.000 persons. This makes Germany the sixth-largest investor in Macedonia, while German enterprises achieve positive results in their Macedonian branches.

Political relations are based on mutual respect and trust. Macedonia's strategic orientation towards EU and NATO membership is fully endorsed by Germany. Hence, the Federal Republic of Germany also supports Macedonia's reform processes for fulfilling the EU accession criteria with diverse cooperation projects concerning mainly the development of institutions, support of economic processes on national and local levels, civic society incentives, the rule of law, and the fight against corruption. There is hardly a more important political and economic partner among the EU member states, and there are no reasons why this partnership should not continue to flourish.

Germany has been supporting Macedonia on its way ahead, from a country that gained independence during the wars on the Balkans to a EU membership candidate country. The future of the two countries' relations lies in strengthening cooperation and holds joint efforts for a deeper European integration, in due time as two EU member states. A Macedonian success story will also mean an effective europeanisation of the Balkans, as well as completing the EU enlargement process, which is strongly supported by the Federal Republic of Germany.

"We all live under the same sky, but we don't all have the same horizon"

Konrad Adenauer

PËRMBLEDHJE (SQ)

Marrëdhëniet maqedono-gjermane mund të karakterizohen si jashtëzakonisht pozitive, si në planin politik, ashtu edhe në atë ekonomik, pa çështje të hapura midis dy vendeve. Bashkëpunimi ekonomik dhe këmbimi tregtar shënojnë trend rritës gjatë 25 viteve të kaluara, kryesisht në sajë të investimeve të drejtpërdrejta gjermane në Republikën e Maqedonisë, ku në mbi 200 kompani gjermane punojnë mbi 20.000 njerëz, ndërsa shuma e përgjithshme e investimeve të drejtpërdrejta nga Gjermania është 230 milionë euro, me çka ky vend është investuesi i gjashtë më i madh në Maqedoni. Gjermania është një nga investuesit më të mëdhenj në Maqedoni, ndërsa kompanitë gjermane shënojnë rezultate pozitive në kapacitetet e tyre në Maqedoni.

Marrëdhëniet politike bazohen në respektin dhe besimin e ndërsjellë, me ç'rast orientimi strategjik i Maqedonisë për anëtarësim në Bashkimin Evropian dhe në NATO mbështetet plotësisht nga Gjermania. Në këtë drejtim, nuk mungon mbështetja nga ana e Republikës Federale të Gjermanisë për procesin e reformave për përbushjen e kriterëve për anëtarësim, përmes bashkëpunimit shumështrësor në fushat e përgatitjes së institucioneve, mbështetjes për proceset ekonomike në nivel kombëtar dhe lokal, nxitjes së zhvillimit të shoqërisë civile, sundimit të ligjit dhe luftës kundër korrupsionit, dhe në fusha të tjera. Me sa shihet nuk ka partner më të rëndësishëm politik dhe ekonomik të Maqedonisë në mesin e shteteve anëtare të Bashkimit Evropian, dhe nuk ka asnjë arsye që ky partneritet të mos pasurohet edhe më tej.

Nga një shtet që e fitoi pavarësinë e tij në mes të luftërave në Ballkan, në një shtet kandidat për anëtarësim të plotë në Bashkimin Evropian, Maqedonia e ka mbështetjen gjermane për të vazhduar më tutje. Ardhmëria e marrëdhënieve maqedono-gjermane është e fokusuar në bashkëpunimin e ngushtë dhe në përpjekjet e përbashkëta për thellimin e integritetit evropian, dhe pas një kohe edhe si dy vende-anëtare të BE-së. Suksesi i tregimit të Maqedonisë do të thotë edhe sukses për evropianizimin e Ballkanit, si dhe rrumbullakësim i procesit të zgjerimit të BE-së, mbështetësi kryesor i të cilit është pikërisht Republika Federale e Gjermanisë.

“Të gjithë jetojmë nën të njëjtin qiell, por jo të gjithë e kemi horizontin e njëjtë”

Konrad Adenauer

ЗА АВТОРИТЕ:

Д-Р ВАСКО НАУМОВСКИ е вонреден професор по меѓународни односи на Правниот факултет „Јустинијан Први“ на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“. Поранешен стипендист на Фондацијата „Конрад Аденауер“. Во периодот 2009-2011 година е Заменик на Претседателот на Владата на Република Македонија, задолжен за европски прашања. Наумовски е амбасадор на Република Македонија во Соединетите Американски Држави од ноември 2014 година.

Д-Р АЛЕКСАНДАР СПАСЕНОВСКИ е доцент на Катедрата по уставно право и политички систем на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Поранешен стипендист на Фондацијата „Конрад Аденауер“. Спасеновски бил избран три пати за пратеник во Собранието на Република Македонија (2006, 2008 и 2011).

Д-Р ЈОВАН АНДОНОВСКИ е насловен доцент на Катедрата по граѓанско право на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Андоновски докторирал на областа римско право. Поранешен стипендист на Фондацијата „Конрад Аденауер“. Од 2016 година е заменик народен правобранител.

ЗА ИЗДАВАЧИТЕ:

Слобода, правда и солидарност се основните начела врз кои почива работата на [фондацијата Конрад Аденауер \(КАС\)](#). КАС е политичка фондација тесно поврзана со Христијанската Демократска Унија на Германија (ЦДУ). Ние работиме на образовни програми за општеството и политичка едукација, соработуваме со владини институции, граѓански организации и избрани елити, градејќи силни партнерства. Заедно со нашите партнери даваме придонес кон создавањето на меѓународен поредок, кој овозможува секоја земја да се развива во духот на слободата и својата одговорност.

Основан во 2018 година, [Институтот за општествени истражувања - МК91](#) е независна и непрофитна организација која, пред сè, е насочена кон академските истражувања, правно-политичката анализа, како и обуките.

Основан од страна на академски кадар со претходно значајно политичко и дипломатско искуство, МК91 е посветен на широк спектар на мултидисциплинарни истражувања, настојувајќи да ги идентификува можностите за промена во македонското општество, како и да промовира политики и решенија кои имаат за цел натамошно да го поттикнат севкупниот развој, како и регионалната и меѓународната соработка.

Посветен на зајакнување на потенцијалот на идните генерации, МК91 овозможува едукација на младите лидери преку предавања, семинари и работилници.

Настојувајќи да ги претвори политиките во реалност, ја охрабруваме јавната дебата и дијалогот насочен кон најважните предизвици, вклучувајќи ја академската заедница, политичките институции, бизнис лидерите, граѓанското општество, како и останатите носители на одлуки на локално, национално и на меѓународно ниво.

Преку своите јавни настани, стручни анализи и научни публикации, МК91 широко го отвора просторот за дискусии во однос на актуелните теми, охрабрувајќи го учеството во јавниот живот од страна на сите структури на општеството.

МК91 посебно е сосредоточен на: правно-политичките и економските анализи; владеењето на правото и човековите права; меѓународните односи; миграцијата и бегалците; регионалната соработка; безбедноста и одбраната; демографската политика; образовните реформи; истражувањата на јавното мислење; слободата на медиумите, како и заштитата на животната средина.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

327(497.7)
327(497.7:430)"1993/2018"
327(430:497.7)"1993/2018"

НАУМОВСКИ, Васко

Република Македонија и Сојузна Република Германија : 25 години дипломатски односи / Васко Наумовски, Александар Спасеновски, Јован Андоновски. - Скопје : Фондација Конрад Аденауер, 2018. - 39 стр. ; 30 см

Фусноти кон текстот. - За авторите: стр. 37

ISBN 978-608-4648-38-3

1. Спасеновски, Александар [автор] 2. Андоновски, Јован [автор]
а) Македонија - Надворешна политика б) Македонија - Меѓународни односи - Германија - 1993-2018 в) Германија - Меѓународни односи - Македонија - 1993-2018

COBISS.MK-ID 108402186

ФОНДАЦИЈА КОНРАД АДЕНАУЕР

Ул. Ристо Равановски 8

МК – 100 Скопје

Тел: +389 2 3217 075

Факс: + 389 2 3217 076

skopje@kas.de

www.kas.de/macedonia

**ИНСТИТУТ ЗА ОПШТЕСТВЕНИ
ИСТРАЖУВАЊА - МК 91**

Ул. Димитрие Чуповски 4/1-14

МК-1000 Скопје

mk91institute@gmail.com